

УДК 343.8

ПРОГРЕСИВНА СИСТЕМА ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Є. А. Смоляр, здобувач Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, м. Харків

Постановка проблеми. На початку 2016 р. Міністерством юстиції України було анонсовано чергову хвилю реформування Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України), зокрема проголошено, що разом з експертами ЄС готується концепція реформування пенітенціарної служби, яка спрямовуватиметься на відхід від радянської системи тюрем до європейської та повністю реалізовуватиметься до кінця року [1].

Одним із принципів, закріплених у міжнародних стандартах, є забезпечення організації процесу виконання кримінальних покарань на основі планів, що мають включати елементи прогресивної системи: заходи, спрямовані на підтримку зв'язків із зовнішнім світом, способи нейтралізації негативних наслідків позбавлення волі (наприклад таких, як пасивність, апатія, погіршення розумових здібностей тощо), методи їх ресоціалізації, що сприяють засвоєнню загальноприйнятих у суспільстві норм та формуванню особистої відповідальності [2, с. 27]. Отож, усі ці аспекти прогресивної системи виконання кримінальних покарань повинні знайти своє відбиття у перетворенні ДКВС України, оскільки лише так можна забезпечити впровадження прогресивних європейських стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема нормативно-го регулювання та запровадження у практику прогресивної системи виконання покарань була предметом наукового пошуку таких відомих вчених: М. І. Бажанова, О. С. Міхліна, А. Б. Скакова, М. О. Стручкова, Ю. М. Ткачевського, Б. С. Утевського, А. В. Шаміса, І. В. Шмарова

та ін. Серед сучасних провідних науковців у галузі кримінально-виконавчого права окремі дослідження щодо застосування прогресивної системи відбування кримінальних покарань у практичній діяльності персоналу органів і установ виконання покарань проводили О. В. Беца, І. Г. Богатирьов, Т. А. Денисова, О. Г. Колб, Л. О. Мостепанюк, А. Х. Степанюк, В. М. Трубников, Ю. В. Шинкарьов, І. С. Яковець. Однак переважна більшість їх пропозицій та висновків не має цілісного та системного характеру в частині прогресивної системи виконання кримінальних покарань, оскільки вони стосуються в цілому проблем удосконалення порядку виконання покарань окремих видів без звернення належної уваги на розглядувану проблему.

У підсумку, як зазначають фахівці у галузі кримінально-виконавчого права, по-перше, саме поняття прогресивної системи покарань у сучасному законодавстві не має чіткого визначення, що викликає певні труднощі в його сприйнятті; по-друге, має місце наявність невідповідностей у низці норм Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України), що призводить до порушення його норм у правозастосовній діяльності персоналом установ виконання покарань [3, с. 181–186]. Так само і «принцип прогресивності», що вже багато років виділяють окремі вчені [4, с. 41], не знайшов власного нормативного визначення в ст. 5 КВК України як принцип виконання і відбування покарання [5]. Він і досі підміняється посиланням на принципи індивідуалізації та диференціації виконання кримінальних покарань або стимулювання позитивної поведінки [6, с. 8]. Крім того, не проводилося й аналізу того, як саме будуть ураховані положення щодо прогресивної системи виконання кримінальних покарань при проведенні реформування ДКВС України. Цим і зумовлюється актуальність цієї публікації.

Метою статті є загальна характеристика існуючих у національній та міжнародній практиці підходів до визначення прогресивної системи виконання кримінальних покарань, її основних ознак, а також урахування прогресивного зарубіжного досвіду при складанні концептуального плану реформування ДКВС України.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі визначається, що сутність прогресивної системи виконання кримінальних покарань полягає у: а) класифікації та окремому триманні різних

категорій засуджених; б) поділі всього строку відбування покарання на низку щаблів, що відрізняються один від одного умовами тримання та обсягом правообмежень, які застосовуються до засуджених; в) можливості умовно-дострокового звільнення та заміни невідбутої частини покарання більш м'яким [7, с. 202–207]. Таким чином, прогресивна система – це особливий порядок виконання-відбування позбавлення волі, що передбачає зміну умов тримання засудженого залежно від ступеня його виправлення [8, с. 5], підґрунтям якої є насамперед конституційний принцип рівності всіх перед законом (принцип рівності засуджених перед законом); безумовність виконання уповноваженими органами та установами покарання, призначеного за вироком суду, і безумовність його відбування засудженим та його обов'язок зазнати кари за вчинений злочин (принцип невідворотності виконання і відбування покарань); виконання і відбування покарання засудженими залежно від тяжкості вчинених ними злочинів та з урахуванням індивідуальних особливостей особи засудженого (принцип диференціації та індивідуалізації виконання покарання); поєднання методів переконання та примусу як загальнодержавних методів управління (принцип раціонального застосування примусових заходів і стимулювання правослухняної поведінки); застосування до засуджених різних виховних заходів (принцип поєднання покарання з виховним впливом); громадський контроль в органах і установах виконання покарань (принцип участі громадськості в діяльності органів і установ виконання покарань) [9, с. 138].

При цьому про запровадження прогресивної системи у практику виконання кримінальних покарань наголошувалося не лише протягом усього часу незалежності України, а й за радянських часів. Так, ще в теорії радянського виправно-трудоного права під прогресивною системою відбування покарання розумілась система правових та психолого-педагогічних засобів впливу на засуджених, що змінюють умови їх тримання в процесі відбування позбавлення волі залежно від їх поведінки, ставлення до праці, навчання й ступеня їх виправлення та перевиховання. Як зазначали радянські дослідники, така система виступала важливим засобом стимулювання поведінки засудженого, його виправлення і перевиховання [10,

с. 24]. І в теперішній час прогресивна система відбування покарання визнається фахівцями одним із принципів політики держави у сфері виконання кримінальних покарань [11, с. 15].

Саме значна тривалість організації діяльності із виконання кримінальних покарань на основі прогресивної системи без суттєвих позитивних результатів і зумовлює потребу у визначенні тих напрямів, за якими планується провести реформування цієї сфери, а також окресленні переліку тих стандартів, що планується впровадити.

Головною метою прогресивної (ступінчастої) системи є безперервне прагнення спонукати засудженого самостійно впливати на власну долю, власними зусиллями добиватися поліпшення свого становища шляхом переведення на вищий щабель прогресивної системи. Виховання – це двосторонній процес у тому значенні, що він має на увазі, з одного боку, активне прагнення вихователя позитивно впливати на засудженого, але з другого боку – також прагнення й самого вихованця до взаємного співробітництва в цьому процесі. У противному разі виховання матиме лише видимість впливу та в кращому разі наштотуватиметься на пасивність виховуваного суб'єкта. У тому і полягає сенс прогресивної системи, щоб безперервно стимулювати прагнення засудженого власними зусиллями заслужити позитивну оцінку та наблизити момент звільнення [12, с. 100].

Основною ознакою прогресивної системи визнається створення умов, за яких засуджені в процесі виконання-відбування позбавлення волі просуваються, залежно від волевиявлення засудженого, його поведінки згідно з чинним законодавством, «щаблями» вгору чи вниз, від більш суворих форм карально-виховного впливу до більш м'яких та навпаки [13, с. 23, 80]. Метою прогресивної системи виконання-відбування позбавлення волі називається стимулювання процесу виправлення засуджених, диференціація карального впливу на них з урахуванням їх реальної поведінки [14, с. 8].

У теперішній час, за твердженням практичних працівників, значна частина елементів прогресивної системи реалізована в національному законодавстві і правозастосовній практиці. На думку вчених, прогресивна система зазвичай проявляється в таких етапах:

1) зміна умов тримання засуджених у межах однієї установи виконання покарань (далі – УВП); 2) зміна умов тримання засуджених шляхом переведення з однієї УВП до іншої; 3) умовно-дострокове звільнення від відбування покарання або заміна невідбутої частини більш м'яким покаранням [15, с. 384]. Окремі науковці стверджують, що у зв'язку з імплементацією багатьох міжнародних стандартів у нормах чинного КВК України закріплені, наприклад, зміна умов тримання засуджених до позбавлення волі залежно від поведінки засудженого і ставлення до праці та навчання (ст. 100), умовно-дострокове звільнення від відбування покарання (статті 152–155), ресоціалізація (статті 156–157) та ін. [16, с. 25].

Наявність основних елементів, що утворюють прогресивну систему, здавалося б, має остаточно вирішити проблему необхідності подальшого вдосконалення відповідних законодавчих норм. Проте правове регулювання практично кожного елементу прогресивної системи відрізняється непослідовністю або суперечністю, що порушує плановірність процесу позитивного впливу на засуджених і негативно позначається на їх ресоціалізації після звільнення. Окремі зміни до чинних актів законодавства тягнуть за собою критичні коментарі національних експертів, на думку яких таке оновлення норм зводить прогресивну систему нанівець: «Гостру критику викликає запропонована редакція ч. 7 ст. 101, що міститься у законопроекті. Нею фактично пропонується виключити з числа засуджених, щодо яких застосовується прогресивна система виконання-відбування покарання, осіб, які хворі та не можуть залучатися до суспільно корисної праці. Це порушує одразу кілька засадничих положень вітчизняного кримінально-виконавчого права та міжнародних актів» [17, с. 37]. Саме на усунення наведених прогалин і має спрямовуватися реформаторська діяльність Міністерства юстиції України.

Але тут слід одразу звернути увагу, що за міжнародними стандартами у сфері виконання кримінальних покарань прогресивна система має дещо ширший зміст, ніж на це вказується у національній доктрині кримінально-виконавчого права. І хоча в основних документах, зокрема таких, як Європейські пенітенціарні правила від 11 січня 2006 р., Рекомендація R (2006) 2 Комітету міністрів Ради

Європи [18], зміст цього поняття не розкривається, проте в них є посилання, що основна мета цієї рекомендації полягає в установленні єдиних мінімальних вимог стосовно тих аспектів керування пенітенціарними установами, які особливо важливі для забезпечення гуманних умов тримання під вартою, і такого поводження з особами, позбавленими волі, яке мало б на них виправний вплив у межах сучасної та прогресивної системи (преамбула). Тобто прогресивною системою відбування кримінальних покарань фактично пропонується вважати систему, що максимально враховує встановлені стандарти. І тут слід підтримати думку Н. Г. Калашник, що у Європейських в'язничних правилах ідеться про те, що метою режиму поводження із засудженими особами є підтримка їх здоров'я і відчуття особистої гідності, розвиток у них відповідальності, схильностей і здібностей, які допоможуть їм повернутися в суспільство. Мораль сучасності не повинна керуватися тим, що злочинця потрібно лише ізолювати від суспільства; вона має спрямовуватися на те, щоб людині, яка порушила закон, спільними зусиллями кримінально-виконавчої служби і громадськості була надана допомога і підтримка на шляху поваги до законів і пошуку свого місця в житті [19]. А це може забезпечити тільки ефективна прогресивна система.

Проголошена Міністерством юстиції України реформа полягає у таких перетвореннях. Однією із головних новацій реформи стане запуск служби пробачії. Служба фокусуватиметься на тому, щоб особа пройшла окрему пробачійну програму після того, як вона залишає устанovu покарання (контроль гніву, допомога у працевлаштуванні, отримання додаткових навичок). Основним елементом реформи має стати демілітаризація системи виконання покарань. Під час реформи буде проведено переатестацію співробітників через центри, в яких проходила переатестацію нова поліція. Також буде впроваджено два пілотних проекти, у ході одного з яких підтримуватиметься реформування системи в окремо визначеній області, а другого – розпочнеться державно-приватне партнерство для будівництва нових слідчих ізоляторів за межами міст [20]. Тобто мова про вдосконалення прогресивної системи виконання покарань не ведеться. Немає згадки про неї й у тексті Плану дій

з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року [21].

План дій Кабінету Міністрів України на 2016 рік узагалі містить у собі лише чотири дії, спрямовані на реформування ДКВС України:

1. Розроблення і подання Кабінетові Міністрів України стандартів з урахуванням європейського досвіду щодо поводження із засудженими та дотримання прав працівників установ виконання покарань і слідчих ізоляторів.

2. Розроблення та подання Кабінетові Міністрів України законопроекту щодо запровадження механізмів посилення мотивації засуджених для досягнення мети їх виправлення та ресоціалізації; аналіз ефективності функціонування державних підприємств та майстерень установ виконання покарань.

3. Розроблення та подання Кабінетові Міністрів України проєктів актів, пов'язаних із впровадженням в Україні пробації, підвищенням рівня правової захищеності осіб, засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі; розроблення дієвого механізму виправлення неповнолітніх засуджених.

4. Будівництво нових сучасних європейських установ виконання покарань за принципами державно-приватного партнерства [22].

І хоча формально перший пункт із наведених можна було б вважати прагненням удосконалення прогресивної системи виконання покарань, однак його змістовне наповнення (впровадження процедур і практик проведення у в'язницях інспекцій та визначення механізму розгляду скарг ув'язнених і засуджених до покарань, пов'язаних із позбавленням волі, застосування реабілітаційного підходу під час виконання кримінальних покарань відповідно до європейських стандартів та апробованого європейського досвіду) доводить відсутність комплексності в цих питаннях, що є необхідною умовою системних змін.

Як справедливо зазначав свого часу Ю. М. Ткачевський, «слово “прогресивна” відноситься не до визначення правового статусу засудженого, а до оцінки самої системи виконання покарання. “Прогресивна” – означає вдалу, перспективну, таку, що поліпшує процес виконання покарання, веде до більш якісного досягнення цілей кримінального покарання, стимулює законслухняність засуджених

тощо». «Словосполучення “прогресивна система” умовне і претензійне. Воно виникло в першій половині XIX ст. стосовно так званої англійської системи виконання (відбування) позбавлення волі і відображало відому прогресивність у тюремній діяльності. Прогресивна система встановила нові принципи і прийоми стимулювання у засуджених прагнення до виправлення, оскільки заохочувала тих, хто виявляв законослухняність, зразкову поведінку у відповідності до вимог режиму позбавлення волі», він вважав, що «Прогресивна система виконання позбавлення волі – лише частина правової структури виконання покарання. Безсумнівно прогресивний характер мали й мають і деякі інші частини кримінально-виконавчого (пенітенціарного) права». Окрім того, Ю. М. Ткачевський зазначав, що прогресивне значення мають суттєві зміни в режимі виконання позбавлення волі, що гуманізували виконання цього покарання, наблизили його до вимог міжнародних стандартів [23, с. 11–12].

У теперішній час єдине згадування про прогресивну систему виконання покарань має місце у проєкті Ради Європи і Європейського Союзу «Подальша підтримка пенітенціарної реформи в Україні», у межах якого реалізується спроба втілення «Чотирьох принципів ефективної в'язниці», що застосовуються в розвинутих європейських пенітенціарних системах. Перший принцип передбачає забезпечення безпечного середовища для співробітників і ув'язнених. Цей принцип охоплює такі сфери, як фізична та динамічна безпека, нагляд, процедури розшуку, захист, дисциплінарні заходи та запобігання самогубствам. Другий принцип передбачає розуміння, що з ув'язненими необхідно поводитися ввічливо та з повагою до їх людської гідності. Цей принцип включає перевірку умов, у яких тримаються ув'язнені, та відповідне ставлення до них з боку персоналу в'язниці. Він охоплює такі сфери, як проживання, гігієна, одяг, харчування, охорона здоров'я і відносини «персонал – ув'язнений». Третій принцип означає, що ув'язнені мають можливість брати участь у цілеспрямованій діяльності, такій як робота, освіта та навчання, для всіх ув'язнених шляхом найкращого використання всіх наявних ресурсів. Цей принцип охоплює такі сфери, як освіта, робота, навчання, програми роботи з протиправною по-

ведінкою, релігійна діяльність, фізичне виховання. Четвертий і останній принцип – ув'язнені готові до реабілітації та виходу на волю. Цей принцип містить у собі підтримку сімейних стосунків, листування, відвідування, телефонні дзвінки, життя на волі, можливості працевлаштування та суспільні зв'язки [24]. Однак з огляду на обмежену тривалість наведеного проекту навряд чи буде досягнуто суттєвих змін у чинному законодавстві та практиці його впровадження.

Висновок. На підставі викладеного можемо констатувати, що прогресивна система виконання кримінальних покарань за міжнародними стандартами повинна являти собою перетворення існуючих форм і методів роботи із засудженими: не можна зводити цю систему виключно до зміни умов тримання чи умовно-дострокового звільнення таких осіб.

Натомість прагнення Міністерства юстиції України забезпечити реформування ДКВС України в цій сфері не знайшло свого чіткого відбиття у концептуальних документах і планах. Усе це вимагає активізації наукового пошуку в питаннях вивчення існуючих проблем реалізації процесу виконання кримінальних покарань на основі прогресивної системи та розробки з цією метою науково обґрунтованих пропозицій.

Пріоритетним напрямом наукових досліджень має стати концептуальне вдосконалення кримінально-виконавчої системи. Сюди в першу чергу слід включити: створення та оновлення законодавчої та нормативно-правової бази діяльності ДКВС України; поліпшення організаційно-структурної побудови системи виправних установ; підвищення форм і методів виховного впливу на засуджених з урахуванням досягнень вітчизняного та зарубіжного досвіду; підвищення якості підготовки кадрів, формування в особового складу навичок виконання поставлених завдань; проведення науково-практичних конференцій щодо поводження із засудженими; реорганізацію роботи медико-соціальних служб; підвищення ефективності співпраці громадського сектору та установ виконання покарань; створення ефективної системи соціальної адаптації колишніх засуджених.

Перелік літератури

1. Петренко анонсував «революційні зміни» системи відбування покарань [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slovo-idilo.ua/2015/12/03/novyna/pravo/petrenko-anonsuvav-revoljucijni-zminy-systemy-vidbuvannya-pokaran>. – Заголовок з екрана.
2. Бишоп Н. (Эксперт ОБСЕ (Норвегия)). Проект Рекомендаций Совета Европы администрациям тюрем по содержанию заключенных, отбывающих пожизненные или иные длительные сроки заключения / Н. Бишоп // Пожизненное лишение свободы: международные стандарты и практика : материалы междунар. науч.-практ. конф. – Алматы, 2003. – С. 27.
3. Царюк С. В. Правові аспекти застосування прогресивної системи відбування покарання засудженими до позбавлення волі / С. В. Царюк, О. В. Нікітіна // Вісн. Запоріз. нац. ун-ту: Юрид. науки. – 2010. – № 3. – С. 181–186.
4. Колб О. Г. Организация системы исполнения на Украине требует кардинальных изменений / О. Г. Колб // Рос. следователь. – 2003. – № 6. – С. 41.
5. Шинкарьов Ю. В. Щодо впровадження прогресивної системи виконання та відбування покарання у виді арешту [Електронний ресурс] / Ю. В. Шинкарьов. – Режим доступу: <http://nauka.hnpu.edu.ua/sites/default/files/fahovi%20vudannia/2009/statti%20Pravo%209/Shinkariov.pdf>. – Заголовок з екрана.
6. Игнатов А. Н. О совершенствовании прогрессивной системы исполнения наказания в виде лишения свободы / А. Н. Игнатов // Исправительно-трудовые учреждения : бюл. ВНИИ МВД СССР. – 1979. – № 9. – С. 8.
7. Чучилин М. И. Прогрессивная система исполнения наказания в виде лишения свободы: история и перспективы развития / М. И. Чучилин // Проблемы законности : республик. міжвід. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2003. – Вип. № 44. – С. 202–207.
8. Царюк С. В. Кримінально-виконавча характеристика засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях максимального рівня безпеки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / С. В. Царюк. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2009. – С. 5.
9. Яцишин М. М. Історико-правові засади кримінально-виконавчої політики України : монографія / М. М. Яцишин. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – С. 138.
10. Шамис А. В. Порядок и условия исполнения наказания в воспитательно-трудовых колониях / А. В. Шамис. – М. : ВНИИ МВД СССР, 1981. – С. 24.

11. Трубников В. М. Прогресивна система відбування покарання як принцип кримінально-виконавчої політики України / В. М. Трубников // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Сер. «Право». – Х., 2007. – Вип. № 1 (2). – С. 6–15.

12. Яковлев, А. М. Об эффективности исполнения наказания / А. М. Яковлев // Сов. государство и право. – 1964. – № 1. – С. 99–103.

13. Ткачевский Ю. М. Прогрессивная система исполнения уголовных наказаний / Ю. М. Ткачевский. – М. : Зерцало, 1997. – С. 23; Дашенко О. В. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання неповнолітніх : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / О. В. Дашенко. – Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2009. – С. 80.

14. Игнатов А. Н. О совершенствовании прогрессивной системы исполнения наказания в виде лишения свободы / А. Н. Игнатов // Исправительно-трудовые учреждения : бюл. ВНИИ МВД СССР. – 1979. – № 9. – С. 8.

15. Трубников В. М. Уголовно-исполнительное право Украины : учебник / В. М. Трубников, В. П. Филонов, А. И. Фролов. – Донецк : ДИВД МВД Украины, 1999. – С. 384.

16. Яцишин М. М. Історико-правові засади кримінально-виконавчої політики України : монографія / М. М. Яцишин. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – С. 25.

17. Човган В. О. Реформування кримінально-виконавчого законодавства у світлі міжнародних стандартів (пропозиції та зауваження) / В. О. Човган. – Х. : ТОВ «ВИДАВНИЦТВО ПРАВА ЛЮДИНИ», 2014. – С. 37.

18. Європейські пенітенціарні правила : Рекомендація R (2006) 2 Комітету міністрів Ради Європи від 11 січ. 2006 р. – Донецьк : Донец. меморіал, 2006. – 36 с.

19. Калашник Н. Пенітенціарна система України шляхом перетворень [Електронний ресурс] / Н. Калашник. – Режим доступу: <http://dspace.ltsu.org/jspui/bitstream/123456789/2081/1/Np6.pdf>. – Заголовок з екрана.

20. Мін'юст зібрався реформувати пенітенціарну службу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/121589-minyust_zibrav-sya_reformuvati_penitenciarnu_sluzhbu.html. – Заголовок з екрана.

21. Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/cardnpd?docid=248740679>. – Заголовок з екрана.

22. Уряд оприлюднив план дій Кабінету Міністрів України на 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>

control/uk/publish/article?art_id=248890553&cat_id=244274130. – Заголовок з екрана.

23. Ткачевский Ю. М. Российская прогрессивная система исполнения уголовных наказаний / Ю. М. Ткачевский. – М. : Городец, 2007. – С. 11–12.

24. Підсумки проекту Ради Європи і Європейського Союзу «Подальша підтримка пенітенціарної реформи в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/818473>. – Заголовок з екрана.

Транслітерація переліку літератури

1. Petrenko anonsuvav revoliutsiini zminy systemy vidbuvannia pokaran [Petrenko announced revolution changes of serving punishment system], Retrieved from <http://www.slovoidilo.ua/2015/12/03/novyna/pravo/petrenko-anonsuvav-revolyucijni-zminy-systemy-vidbuvannya-pokaran> [in Ukrainian].

2. Byshop N. (Ekspert OBSE (Norvehiya)). Proekt Rekomendatsyi Soveta Evropi admynystratsyiam tiurem po soderzhanyiu zakliuchennikh, otbivaiushchikh pozhyznennie yly ynie dlytelnie sroky zakliucheniya [Council of Europe draft recommendation administrations prison to house prisoners serving life or other long sentences] Pozhyznennoe lysheniye svobodi: mezhduнародnie standarty u praktyka, Almati, 2003, pp. 27 [in Ukrainian].

3. Tsariuk S. V. Pravovi aspekty zastosuvannia prohresyvnoi systemy vidbuvannia pokarannia zasudzhenymy do pozbavleniia voli [Legal aspects of the progressive system of punishment sentenced to prison] Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu : Yurydychni nauky, 2010, no. 3, pp. 181–186 [in Ukrainian].

4 Kolb O. H. Orhanyzatsyia systemy yspolneniia na Ukrayne trebuie kardynalnykh yzmeneni [Organization of the system of execution in Ukraine requires major changes] Rosyyskiy sledovatel, 2003, no. 6, p. 41 [in Ukrainian].

5. Shynkarov Yu. V. Shchodo vprovadzhennia prohresyvnoi systemy vykonannia ta vidbuvannia pokarannia u vydi areshtu [Schodo vprovadzhennia progresivnoi Sistemi vikonannya that vidbuvannya retribution from vidi areshtu], Retrieved from <http://nauka.hnpu.edu.ua/sites/default/files/fahovi%20vudannia/2009/statti%20Pravo%209/Shinkariov.pdf> [in Ukrainian].

6. Yhnatov A. N. O sovershenstvovanyu prohresyvnoi sistemi yspolneniia nakazaniya v vyde lysheniya svobodi [On the improvement of the progressive system of execution of punishment of imprisonment] Yspravytelno-trudovie uchrezhdeniia: Biulleten VNYI MVD SSSR, 1979, no. 9, p. 8 [in Ukrainian].

7. Chuchylyn M. Y. Prohressyvnaia systema yspolneniia nakazaniia v vyde lisheniia svobody: ystoryia y perspektyvy razvytiia [Progressive system of execution of punishment of imprisonment: the history and development prospects] Problemy zakonnosti, Kharkov: Nats. yuryd. akad. Ukrainy, 2003, Vol. 44, pp. 202–207 [in Ukrainian].

8. Tsariuk, S. V. Kryminalno-vykonavcha kharakterystyka zasudzhenykh, yaki vidbuvaiut pokarannia u vypravnykh koloniiakh maksimalnogo rivnia bezpeky [The penal characteristics of convicts serving sentences in penal colonies maximum security] Dniprovsk: Dnipropetr.derzh.univ. vnutr. sprav, 2009, 230 p. [in Ukrainian].

9. Yatsyshyn M. M. Istoryko-pravovi zasady kryminalno-vykonavchoi polityky Ukrainy [Historical and legal principles of penal policy Ukraine] Lutsk: Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, 2010, 440 p. [in Ukrainian].

10. Shamys A. V. Poriadok y usloviia yspolneniia nakazaniia v vospytatelno-trudovykh koloniakh [Order and conditions of execution of punishment in educational labor colonies] Moskva: VNYY MVD SSSR, 1981, 41 p. [in Ukrainian].

11. Trubnykov, V. M. Prohressyvna systema vidbuvannia pokarannia yak pryntsyyp kryminalno-vykonavchoi polityky Ukrainy [The progressive system of punishment as the principle of penal policy Ukraine] Kharkiv : KhNU imeni V. N. Karazina, 2007, Vol. 1 (2), pp. 6–15 [in Ukrainian].

12. Yakovlev, A. M. Ob effektivnosti yspolneniia nakazaniia [Tekst] / A. M. Yakovlev. // Sov. hosud. y pravo. – 1964. – # 1. – S. 99–103, S. 100

13. Tkachevskij Ju. M. Progressivnaja sistema ispolneniia ugovolnykh nakazaniy [Progressive system of criminal punishment execution]. Moscow : Zercalo, 1997, 144 p. [in Russian]; Daschenko O. V. Umovno-dostrokovoe zvil'neniia vid vidbuvannia pokarannia nepovnlitnykh [Release on parole from sentence service by minors]. Zaporozhye : Klasych. pryvat. un-t. – Zaporizhzhia, 2009, 230 p. [in Ukrainian].

14. Ignatov A. N. O sovershenstvovanii progressivnoy sistemy ispolneniia nakazaniia v vide lisheniia svobody [On improvement of progressive system of sentence service in the form of freedom deprivation] Ispravitel'no-trudovye uchrezhdeniia : Bjul. VNII MVD SSSR [Corrective labour institutions: Bulletin of All-Union Research Establishment of USSR Ministry of Foreign Affairs], 1979, no. 9, P. 8. [in Russian].

15. Trubnikov, B. M., Filonov, B. P., Frolov, A. I. Ugolovno-ispolnitel'noe pravo Ukrainy : uchebnik [Criminal executive law of Ukraine : Textbook]. Donetsk : Doneck. in-t vnutr. del, 1999, P. 384. [in Russian].

16. Yatsyshyn M. M. Istoryko-pravovi zasady kryminal'no-vykonavchoi polityky Ukrainy : monohrafiia [Historical legal principles of criminal executive policy of Ukraine : monography]. Lutsk : Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, 2010, P. 25. [in Ukrainian].

17. Chovhan V. O. Reformuvannia kryminal'no-vykonavchoho zakonodavstva u svitli mizhnarodnykh standartiv (propozytsii ta zauvazhennia) [Reforming of criminal executive legislation in relation to international standards (comments and suggestions)]. Kharkiv : TOV «VYDAVNYTsTVO PRAVA LYuDYNy», 2014, 228 p. [in Ukrainian].

18. Yevropejs'ki penitentsiarni pravyla : Rekomendatsiia R(2006)2 Komitetu Ministriv Rady Yevropy vid 11 sichnia 2006 r. [European penitentiary rules : Recommendation R(2006)2 of Committee of Ministers of the Council of Europe from 11 January 2006]. Donetsk : Donets. memorial, 2006, 36 p. [in Ukrainian].

19. Kalashnyk N. Penitentsiarna systema Ukrainy shliakhom peretvoren' [Elektronnyj resurs] [Penitentiary system of Ukraine by the way of transformations] [Electronic resource], Rezhym dostupu. Zaholovok z ekrana [Access mode. Title from the screen]. : <http://dspace.ltsu.org/jspui/bitstream/123456789/2081/1/Np6.pdf>. [in Ukrainian].

20. Min'ust zibravsia reformuvaty penitentsiarnu sluzhbu [Elektronnyj resurs]. [Ministry of Justice is going to reformate penitentiary service] [Electronic resource], Rezhym dostupu. Zaholovok z ekrana [Access mode. Title from the screen]. : http://zib.com.ua/ua/121589-minyust_zibravsya_reformuvaty_penitentsiarnu_sluzhbu.html. [in Ukrainian].

21. Pro zatverdzhennia Planu dij z realizatsii Natsional'noi stratehii u sferi prav liudyny na period do 2020 roku [Elektronnyj resurs] [On approval of action plan on implementation of National strategy in the sphere of human rights for the period to 2020] [Electronic resource], Rezhym dostupu. Zaholovok z ekrana [Access mode. Title from the screen]. : <http://www.kmu.gov.ua/control/cardnpd?docid=248740679>. [in Ukrainian].

22. Uriad opryliudnyv plan dij Kabinetu Ministriv Ukrainy na 2016 rik [Elektronnyj resurs] [Government declared action plan of the Cabinet of Ministers of Ukraine for 2016] [Electronic resource], Rezhym dostupu. Zaholovok z ekrana [Access mode. Title from the screen]. : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248890553&cat_id=244274130. [in Ukrainian].

23. Tkachevskij Ju. M. Rossijskaja progressivnaja sistema ispolnenija ugolovnyh nakazaniij [Russian progressive system of criminal sentence service]. Moscow : Gorodec, 2007, 240 p. [in Russian].

24. Pidsumky proektu Rady Yevropy i Yevropejs'koho Soiuzu Podal'sha pidtrymka penitentsiarnoi reformy v Ukraini [Elektronnyj resurs] [Conclusions of the project of the European Council and European Union Further support of penitentiary reform in Ukraine] [Electronic resource], Rezhym dostupu. Zaholovok z ekrana [Access mode. Title from the screen]. : <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/818473>. [in Ukrainian].

Смоляр Є. А. Прогресивна система виконання покарання в умовах реформування Державної кримінально-виконавчої служби України

Стаття присвячена проблемам нормативного регулювання та запровадження на практиці прогресивної системи виконання покарань. У роботі розглядаються проблеми, які виникають під час впровадження прогресивної системи виконання покарань. На сьогоднішній день прогресивна система виконання покарань не регламентується українським кримінально-виконавчим законодавством та не має чіткого визначення, а лише побічно впливає з його деяких норм, що викликає певні труднощі в його сприйнятті. Характеризуються існуючі в національній та міжнародній практиці підходи до визначення прогресивної системи виконання кримінальних покарань, основні ознаки цієї системи, розглядаються можливі напрями вдосконалення національної кримінально-виконавчої системи з урахуванням прогресивного зарубіжного досвіду при складанні концептуального плану реформування Державної кримінально-виконавчої служби України.

Аналізуються положення проголошеної у 2016 р. Міністерством юстиції України реформи Державної кримінально-виконавчої служби, яка спрямована на відхід від радянської системи тюрем до європейської системи. Одним із принципів, закріплених у міжнародних стандартах, є забезпечення організаційного процесу виконання кримінальних покарань на основі планів, що мають включати елементи прогресивної системи. Таким чином, прогресивна система виконання кримінальних покарань повинна знайти своє відбиття у перетворенні Державної кримінально-виконавчої служби України, оскільки лише так можна забезпечити впровадження прогресивних європейських стандартів.

Ключові слова: прогресивна система виконання покарань, виконання кримінальних покарань, органи і установи виконання покарань.

Смоляр Е. А. Прогрессивная система исполнения наказания в условиях реформирования Государственной уголовно-исполнительной службы Украины

Статья посвящена проблемам нормативного регулирования и внедрения на практике прогрессивной системы исполнения наказаний. В работе рассматриваются проблемы, которые возникают при внедрении прогрессивной системы исполнения наказаний. На сегодняшний день прогрессивная система исполнения наказаний не регламентируется украинским уголовно-исполнительным законодательством и не имеет четкого определения, а лишь косвенно следует из его некоторых норм, что вызывает определенные трудности в его восприятии. Характеризуются существующие в национальной и международной практике подходы

к определению прогрессивной системы исполнения уголовных наказаний, основные признаки этой системы, рассматриваются возможные направления совершенствования национальной уголовно-исполнительной системы с учетом прогрессивного зарубежного опыта при составлении концептуального плана реформирования Государственной уголовно-исполнительной службы Украины.

Анализируются положения провозглашенной в 2016 г. Министерством юстиции Украины реформы Государственной уголовно-исполнительной службы, которая направлена на уход от советской системы тюрем к европейской системе. Одним из принципов, закрепленных в международных стандартах, является обеспечение организационного процесса исполнения уголовных наказаний на основе планов, которые должны включать элементы прогрессивной системы. Таким образом, прогрессивная система исполнения уголовных наказаний должна найти свое отражение в преобразовании Государственной уголовно-исполнительной службы Украины, поскольку только так можно обеспечить внедрение прогрессивных европейских стандартов.

Ключевые слова: прогрессивная система исполнения наказаний, исполнения уголовных наказаний, органы и учреждения исполнения наказаний.

Smolyar E. A. Progressive punishment execution system under state criminal penitentiary system reformation in Ukraine

This article is devoted to problems of legal regulation and practical implementation of progressive penal system. The project deals with problems that arise during the implementation of progressive penal system. Today the progressive penal system is not regulated by the Ukrainian penal law and has no clear definition, but only indirectly derives some of its rules, which causes difficulties in its perception. There characterized the existing approaches in national and international practice to defining the progressive system of execution of criminal penalties, the main features of this system, there considered possible directions of improvement of the national penal system based on the progressive international experience in the preparation of a conceptual plan for reform of the State Penitentiary Service of Ukraine.

There analyzed the statement of the proclaimed in 2016 by the Ministry of Justice of Ukraine reform of the State Penitentiary Service, which aims to move away from the Soviet system of prisons to the European system. One of the principles, established in international standards is to ensure the organizational process of execution of punishments based on plans that include elements of a progressive system. Therefore, a progressive system of execution of punishments should find its reflection in the transformation of the State Penitentiary Service of Ukraine, as it is the only way to ensure the introduction of advanced European standards.

Key words: progressive punishment execution system, criminal sentence execution, penitentiary agencies and institutions.